

מהתיקון הדף היומי

בס"ד | פנינים מתוך שיעורי הדף היומי של הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

יומא דהילולא קדישא

ליומא דהילולא של מרן גאב"ד העדה החרדית הגה"ק מהרי"ץ דושינסקי זצוק"ל, רבי יוסף צבי בן רבי ישראל זצוק"ל, נלב"ע בערב סוכות יום י"ד תשרי תש"ט.

מרן ראש ישיבת פינסק קרלין הגאון הצדיק רבי ישראל גרוסמן זצוק"ל היה מספר שבצעירותו היה לומד אצל מרן המהרי"ץ דושינסקי זצוק"ל. הוא היה מתאר איך שראש הישיבה שימש דוגמא לאהבת תורה שלא ידעה גבולות. הוא היה אומר שיעור אפילו בערבי שבת וחג, וגם בתקופות הקשות של המלחמות שהתנהלו באותם ימים בארץ.

וכך הוא היה מספר סיפור מדהים שהיה איתו בעצמו: באחד הימים, כשהמהרי"ץ אצו באמצע השיעור, הקשה קושיה מסוימת, ופתח בדפי המהרש"א לעיין שם בענין. בחלל בית המדרש שררה דממה, התלמידים נזהרו שלא להפריע לעיונו של ראש הישיבה, אך לפתע נשמע פיצוץ עז שהרעיד את כל הבניין... תלמידי הישיבה נתקפו בפחד ובבהלה, וברחו מבית המדרש בריצה כל עוד נשמתם בם. בית המדרש נהפך כולו, כסאות וסטנדרים עפו והתגלגלו לכל הכיוונים. בבית המדרש ההפוך נותרו שני אנשים: ראש הישיבה המהרי"ץ זצ"ל, שהיה רכון על דפי הסוכב אותו ואינו חש כלל בכל מה שמתחולל, וגם רבי ישראל תלמידו שנשאר ישוב על מקומו כדי לא להשאיר את רבו לבד.

כך עברו מספר דקות. ראש הישיבה הגביה את ראשו ורצה להמשיך את השיעור, ומה נדהם ונבהל למראה עיניו: בית המדרש ריק מתלמידים! כשהבחין ברבי ישראל, שאל אותו: לאן נעלמו כל התלמידים?

ענה רבי ישראל: איך יתכן שהרב לא שמע את הפיצוץ העז? הרי כל הבניין כולו רעד כלל, והרעש וההמולה בבית המדרש היו נוראים?

ענה לו הגה"ק מהרי"ץ, שבאמת הוא לא הרגיש כלום, ובדרך אגב הוא סיפר לו, שפעם הבחין החת"ם סופר באמצע השיעור שהתלמידים מנענעים את שפתותיהם וממלמלים. שאל החת"ם סופר מה הם אומרים שם, והתלמידים ענו שהיה כעת קול רעם אדיר, והם בידרו את ברכת 'שכוחו וגבורתו מלא עולם'. נענה החת"ם סופר ואמר לתלמידיו: אם אפשר להרגיש באמצע הלימוד את קול הרעש של הרעם, כנראה שעדיין חסר באהבת התורה ושקידת התורה...

למה ויתר מרן גאון ישראל לברך על האתרוג שלו

חרדה. הנחתי את האתרוג ורצתי החוצה לראות מה קרה. הגעתי לחצר, ממנו בקע קול הבכי המר, והנה עומדים שם אשה אלמנה עם בנה רועדים ובוכים בזעקות שבר.

ניגשתי אליהם ושאלתי אותם לפרש בכיים, וכך הם מספרים: אשה זו נישאה בזיווג שני עם אדם תקיף וקפדן. והנה היום בבוקר כשהוא הלך למקוה, לקח הילד היתום את האתרוג ושיחק עמו, והנה צרה צרורה, האתרוג נפל והפיטם נשבר. כעת כשהאב יחזור ויראה מה עולל לו בנו החורג, מה מרה תהיה תגובתו על הבן והאם גם יחד, ועל כן הם בוכים מפחד.

מכיון שהכרתי את אותו אדם - המשך הרב לספר - רצתי במהירות לביתי, לקחתי את האתרוג היקר שלי, והבאתי אותו בשמחה לאלמנה, כשאני אומר לה: מהרי ניחוי את האתרוג הזה בקופסה, וכשבעלך יבוא הוא בודאי לא יבחין בשינוי. ואכן הבעל לא הבחין כלל שהאתרוג הוחלף, והשלום והשלוה שררו בביתם.

"אז אני שואל אותך?" - שאל הרב את ראש הקהל ההמום - "וכי לא עדיף להרנין ולשמח לב אלמנה ויתום, מאשר להרנין את לבי באתרוג נאה ומהחדר?!..."

כמה מצוות חביבות עליהן

למדנו בדף היומי (סוכה דף מ"א ע"ב): **"ומעשה ברבן גמליאל ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא, שהיו באין בספינה, ולא היה לולב אלא לרבן גמליאל בלבד, שלקחו באלף זוז".** שואלת הגמרא "למה לי למימר שלקחו באלף זוז?", עונה הגמרא **"להודיעך כמה מצוות חביבות עליהן"**. נספר מעט על חביבות מצות סוכה ולולב אצל כ"ק מרן הרבי הקדוש הדבר חיים מנדבורנה זצוק"ל, מתוך הספר הנפלא "אביהם של ישראל" בהוצאת מכון "דבר חיים".

תחילת שנת תש"ח. הרבי הקדוש הדבר חיים זצוק"ל מגיע לארץ ישראל לאחר שניצל מהשוואה האיומה. ביום טוב ראשון של סוכות עגנה האניה בחופי ארץ ישראל, והרבי הדבר חיים ובני משפחתו סירב לרדת מהאניה עד צאת החג. קודם שהפליגה האניה חשב הרבי הדבר חיים על האפשרות שייאלצו לעשות את החג בלב ים ונטל עמו ארבעה מינים וסכך. היו שלעגו על כך, אך הוא ראה מה שראה, ומשמים שמרו עליו שיוכל לקיים את המצוות, אותם אהב כל כך.

כשהאניה הגיעה, הסתפק הרבי אם יש לו עדיין דין של בן חוץ לארץ, שהרי עדיין לא השתקע בארץ ישראל, ולכן הוא נשאר על האניה גם ביום טוב שני, ורק במוצאי יום טוב שני דרכו רגליו הקדושות על אדמת ארץ ישראל. ברדתו מהאניה אחז הרבי בידו האחת את הספר תורה הקדוש, ובידו השניה הוא נטל את ענפי הסכך מחשש שמא יבואו לידי בזיון על ידי עובדי הנמל שיעלו אל האניה לנקות אותה...

הדרגה הנעלית ביותר של שמחה בשמחת בית השואבה

למדנו בדף היומי (סוכה דף נ"א ע"א במשנה) אודות שמחת בית השואבה: "במוצאי יום טוב הראשון של חג ירדו לעזרת נשים ומתקנין שם תיקון גדול". מסבירה הגמרא שהתיקון הגדול היינו שבנו שם גזוזטרא כדי להפריד בין הגברים ובין הנשים, כדי להתרחק מסדר עבירה.

אמר על כך הגאון הגדול רבי פנחס עפשטיין זצוק"ל ראב"ד העדה החרדית, שהנה אנו אומרים בתפילת יום טוב "ושמחנו בתיקונינו", ולכאורה לא מובן כל כך מה הכוונה 'בתיקונינו', על איזה תיקון מדובר? אולם לפי דברי הגמרא הנ"ל מובן כי גם כאן הכוונה בהרחקה מסדר עבירה...

עוד מובא שם (בהמשך המשנה הנ"ל): "חסידים ואנשי מעשה היו מרקדים בפניהם". והמפרשים תמחו הרי כל ישראל מצוים במצות השמחה, ומדוע איפה רקדו רק החסידים ואנשי מעשה.

תירץ זאת מרן הרה"ק בעל המנחת אלעזר ממונקאטש זצוק"ל, דהנה דרך הריקוד הוא שעולים ויורדים למעלה ולמטה. ועל כן היו האנשי מעשה מרקדים כי הם היו יודעים מתי צריך אדם להגביה את עצמו ומתי להשפיל את עצמו, מתי להשתמש עם 'ויגבה לבו בדרכי ה', ומתי להשתמש במדת השפלות.

תירץ נוסף על זה מובא בשם הגאון הגדול רבי נתן צבי פינקל ראש ישיבת מיר זצוק"ל, אדם מן השורה משמח את עצמו, אבל חסידים ואנשי מעשה הם רוקדים ומשמחים במטרה לשמח את זולתם. ולכן השמחה השלימה היא רק אצל אנשי מעשה שכל כוונתם היא לשמח את זולתם.

(מתוך הפתיחה לשיעור, ז"ט אלול, סוכה דף נ"א)

מסירות הנפש של הרב מטעפליק לשמח אלמנה

סיפור מרטיט מסופר על הגאון הצדיק מגאוני וצדיקי ירושלים הרב מטעפליק רבי שמשון אהרן פולנסקי זצוק"ל. פעם הבחין ראש הקהל באמצע התפילה בחג הסוכות שהרב מטעפליק אין לו אתרוג. הוא התפלא מאוד. הרי בכל שנה היה הגאון משקיע ממוון דמים בקניית אתרוג מהודר, וגם השנה הוא בעצמו ליווה את הרב לשוק וראה אותו לקנות אתרוג מהודר שבמהדורים, והנה הרב אין לו כלל אתרוג והוא מבקש מהשכן שיושב לידו שיתן לו את האתרוג שלו לנענע בו...

מיד לאחר התפילה פנה ראש הקהל בתמיהה אל הרב ושאל אותו: רבי, היכן האתרוג?!

הרב מטעפליק ענה לו בשלוה ואמר: שמעני נא, אכן קניתי אתרוג מהודר בדמים מרובים, וביום ראשון של חג השכמותי מיד באשמורת הבוקר בשמחה לכבוד המצוה הקדושה. התכוננתי בדחילו ורחימו לברך על האתרוג, והנה הגיע לאוזני קול בכי מלא

לקחתי את
האתרוג
היקר שלי,
והבאתי
אותו
בשמחה
לאלמנה

מיני מתיקה

הגמרא אומרת במסכת סוכה (דף נ"ג ע"א): "תניא אמר רבי יהושע בן חנניה, כשהיינו שומעים שמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו". שואל הגאון רבי ישראל שמעון קסטלנין זצוק"ל, וכי שינה רואים בעינים? מה הכוונה "לא ראינו שינה בעינינו"? והוא מסביר שהכוונה היא לא רק שאנו לא נרדמנו, אלא אפילו לא ראינו את השני שהוא ישן, שאף אחד לא ישן כלל.

חשבתי להוסיף על זה בחמלת ה' עלי ובסייעתא דשמיא, הפסוק אומר "וְאֵתָהּ עִיף וְגַעַץ גָּלָא קָרָא אֲלֵקִים" מסבירים המפרשים, שמי שיש לו הנהגה של כבוד ועייפות, זה אחד הסימנים שחסר לו ביראת שמים, כי מי שהוא מלא ביראת שמים יש לו חיות ורעננות. זה מה שהגמרא אומרת כאן "לא ראינו שינה בעינינו", כלל ישראל בשמחת בית השואבה היו בדרגה כזו שבער בהם חיות דקדושה, שלא היה שייך בהם בכלל שינה. נסים עם פירושו של מרן הרבי הקדוש בעל הבית ישראל מגור זצוק"ל שאמר בשם צדיקים על לשון הפיוט "שינה אין לפניו", שכעומדים לפניו אין יכולים לישון...

מצות סוכה היתה כה חביבה בעיני הרבי, עד שפעם שאל אותו מאן דהוא למה בליל יום הקדוש מראהו פחדים, ובהיכנסו לתפילת נעילה ריחפה על פניו ארשת שמחה. השיב על כך הרבי: "כשאני נזכר שהנה מגיע זמן שמחתנו, ובעוד כמה ימים נזכה לשבת בסוכה הקדושה, מיד אני מתמלא שמחה של קדושה..."

ופעם סח הרבי ואמר: "לולא ידעתי שלאחר ראש השנה ויום כיפור מגיע סוכות, אינני יודע אם הייתי מסוגל להישאר בחיים מעוצם אימת הדין..."

למחרת הגענו לארץ ישראל בא להשתקע בעיר הקודש ירושלים, שם הקימו לכבודו סוכה גדולה ברחבת ה'אונגארישע שוהל', כאשר את הפרוכת הישנה של ה'שוהל' תלו על הקיר לנוי סוכה. כשהצביעו בפני הרבי הדבר חיים על החסיד שטרם בהעמדת הסוכה ובקישוטה - הלא הוא הרה"ח ר' יעקב יצחק איינהורן ז"ל, והזכירו אותו לטובה כי כבר כמה שנים מאז נישואיו ועדיין לא זכה לזרע של קיימא, הושיט לו הרבי את ידו והרעיף עליו את ברכת קדשו. ואכן בדיוק לאחר שנה, ביום א' דחול המועד סוכות תש"ט, נולד לו בנו הרה"ח ר' אהרן איינהורן ז"ל.

(מתוך הפתיחה לשיעור, ט' אלול, סוכה דף מ"א)

תועלת הלימוד שאינו נוגע להלכה למעשה

השבוע נלמד בדף היומי (ביצה דף כ"ד ע"א), שאבוי שאל את רב יוסף על הלכה מסוימת אם יש בזה מחלוקת תנאים. החזיר לו רב יוסף בשאלה: "מאי נפקא לך מינה". ענה לו אבוי "גמרא גמור זמורתא תהא". מסביר רש"י: "גמרא גמור, אומר לתלמיד שוטה, למד הן אמת הן שיבוש, ויהא לך לזמר ושייר..."

ובספר בן יהוידע [לבעל הבן איש חי] מבאר בדרכו, לאחר שמקדים כי בעסק התורה יש שתי תועלות. האחת היא שידע את המעשה אשר יעשה להתנהג לפי ההלכה, והשנייה, כי ע"י הלימוד מזמור וזכרת את הקליפות. ואם כן מי שלומד הלכתא למשיחא שאינו נוגע למעשה, או פלפל שאין בו נפקא מינה לענין הלכה, אין בו רק את התועלת השנייה שהיא לזמר עריצים. ולכן כששאל אותו רב יוסף למאי נפקא מינה, השיב אבוי: "גמרא גמור זמורתא תהא", רצה לומר אף על פי שאין נפקא מינה להלכה מ"מ מועיל לימוד זה לזמר ולהכרית את הקליפות.

אליבא דהלכתא

לקראת חג הסוכות רצינו לשאול כשמקדשים בשחרית בשבת או ביו"ט, מתי מברכים ברכת 'לישב בסוכה', האם לאחר בורא פרי הגפן או לאחר ברכת המוציא?

תשובה שהתקבלה מאת רבה של קהילה קדושה חסידים אלעד, פה מפיך מרגליות, הרב הגאון רבי נפתלי גלאנץ שליט"א, מו"ץ בבית דינו של הגאון הגר"מ שטרן שליט"א

למעלת כבוד מזכה הרבים המפורסם בנועם שיח ובגליונו הנפלא "מתיקות הדף היומי" **רבי אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א**

על אודות שאלתכם, אבוא בקוצר אמרים מחמת הגבלת המקום, בברכה כי תזכו להגדיל הגליון ולהאדירו ללא שום הגבלות או מניעות לאורך ימים טובים.

תקנו חכמים לברך לפני קיום מצוות הישיבה בסוכה: "בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לִישֵׁב בְּסֻכָּה", ונחלקו הראשונים בשאלה, אימתי מברכים ברכה זו. לדעת הרבה ראשונים, וכך דעת הר"ף והרמב"ם, בכל עת שאדם נכנס לסוכה כדי לשהות בה, גם אם כוונתו לשבת בה בלא לעשות דבר, כיוון שהוא מקיים בה מצווה, לפני שישב יברך. אמנם ההלכה הרווחת היא כדעת רבנו תם, שמברכים על האכילה, כי היא יותר עיקרית, ובברכה שעל האכילה פוטרים את כל שאר הדברים שעושים במסגרת מצוות הישיבה בסוכה.

והנה בקידוש הלילה הדברים מוכרעים (שו"ע סי' תרמ"ג ס"א) שמברכים ברכת 'לישב בסוכה' לאחר הקידוש, דכיון דאי אפשר לאכול קודם הקידוש, נחשב הקידוש כהתחלת הסעודה. אמנם בסעודת שבת ויום טוב שחרית שאין בהם ברכת קידוש היום רק ברכת היין גרידא על הכוס, למרות שלא מצאנו בראשונים שחילקו בזה (עי' רבינו ירוחם סי' קצא, ואבודרהם בשם רבינו פרץ), וגם מעצם סתימת המחבר והרמ"א בשו"ע (שם ס"ג) שלא חילקו בין לילה ליום, משתמע שאין חילוק בדבר, נתחבטו בזה האחרונים.

הט"ז (שם סק"ד) כתב דבקידושא רבא של שחרית שאין שם ברכת קידוש היום, רק ברכת בורא פרי הגפן צריך לברך על הסוכה בשעת ברכת המוציא, דבשבת יש חיוב לאכול פת והוא חובת היום, לכן יש לסומכה לאכילה ולא לשתיה, וכ"כ בדבר שמואל (סי' רט"ו) דבקידוש היום שאינו סודר ברכות אחרות אין להפסיק בברכת לישב בסוכה בין היין לשתיה הואיל והשתיה אינה מחוייבת מדינא בסוכה. וכך פסק הגר"ז בשו"ע הרב (סימן תרמ"ג סעיף ג') למעשה, שכתב "וכל זה בליל יו"ט או בליל שבת שיש בהן קידוש היום, לכך הוא סומך ברכת הסוכה לקידוש היום, אבל בשאר סעודות חג אפילו בסעודת שבת ויו"ט שחרית שמברך על הכוס כיון שאינו אומר קידוש היום אינו אומר לישב בסוכה קודם שתיית הכוס, לפי שצריך לסמוך ברכה זו להאכילה שהיא עיקר המצוה שעליה מברכין".

אך בלבוש (סי' תר"ס) כתב להדיא דאף בקידוש היום שפיר מברכין ברכת לישב בקידוש, כי הואיל וצריך לברך בפה"ג קודם שאוכל הוי שתייתו עיקר קביעת הסעודה. גם בשכנה"ג (סי' תרס"א) כתב למעשה שהאומר ברכת לישב בסוכה ביום שיש בו קידוש, בברכת המוציא, טועה, ושכך המנהג פשוט. ואף בערוה"ש תמה על הדבר שמואל וכתב שאבותינו ורבותינו נהגו לברך אף בסעודת יום אחר הקידוש ואין לשנות.

המשנ"ב (שם הביא ב' דעות האחרונים, וכתב "ודעביד כדמר עביד, ודעביד כמר עביד". ובשערי תשובה כתב (שם) דהבא לעשות כשיטת הדבר שמואל אין מזניחין אותו. והוסיף, דכל זה אמור בבא לאחר קידוש לסעוד סעודתו בפת, אמנם כה"ג דמקדש על מנת לקבוע על מזונות, אף הדבר שמואל יודה שיברך בשעת קידוש, וטעם הדבר, הואיל ופת הבא בכיסוין אם אינו קובע עליו ממש, מדינא אין לברך עליו ברכת לישב בסוכה, ורק בקידושא רבא שפיר דמי הואיל וחשיב לעניין קידוש במקום סעודה, וכיוון שכל קביעתו הוא מכח קביעות הקידוש אם כן בזה שוב הדין לברך עליו בשעת קידוש, וכך הסיק הלכה למעשה במשנ"ב.

מקולמוסם של הקוראים

לכבוד גליון 'מתיקות הדף היומי' כשמו כן הוא מתוק מדבש ונופת צופים, שכל מזור בגליון הוא אבן טובה, ולמגיד שיעור החשוב, אשרי חלקו ביזכי הרבים, **הגאון הרב אברהם ישעיהו שליט"א**

אני כמעט אינני מחדש, אבל עתה שעלה חידוש ברעיוני בס"ד, אמרתי אל תמנע טוב מבעליו והחלטתי לכתוב לכם באגרת.

בסוכות אנו שרים "והיית אך שמח", ויש לומר בדרך רמז, כי כשאדם מקבל מכה הוא צועק "אך", ולכן אומר הפסוק שגם אם אתה מקבל כאב תהיה שמח, זה היסוד בסוכות, אל תסתכל על הכאב ועל הקושי,

אלא תהיה שמח בגלל שאתה חלק

מהעם הנבחר שזוכה להיות נקי

מעוונות אחר יום כיפור.

תזכור להאיר את כל העולם בתורה. בהערכה, **יצחק ראבינאוויץ, לאנדאן**

הרה"ק מרוז'ין זי"ע היה מספר לפניו ביתו, כי כשהיה בבית הכלא ברוסיה, נכנס אליו פעם אחת בסוכות גוי, [והרה"ק מרוז'ין היה מודגש: היה זה גוי ממש! לא אחד שהתלבש בלבוש גוי...], והביא לו אתרוג, ואמר לו: ראה, בתפוח כזה קלקל אדם הראשון את הבריאה כולה, ומכיון שאתה הנך צדיק הדור, ראה נא לתקן את מה שהוא קלקל. "הראיתם מימיכם גוי פיקח שזכה?", סיים הרה"ק מרוז'ין את סיפורו הפלאי...

נקודה למחשבה:

לשמיעת שיעורי הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי בקול הלשון חייג: 073-295-1340 | לקבלת העלון בדוא"ל: a0548470661@gmail.com

להרצאות | לשיעורים | להנצחות | לתגובות | לתרומות, ולכל ענין אחר בנוגע לגליון: 054-847-0661